DE

INFLAMMATIONE VENAE PORTARUM SEU PYLEPHLEBITIDE.

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN

ALMA LITERARUM UNIVERSITATE

FRIDERICA GUILELMA

UT SUMMI

IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORES

RITE SIBI CONCEDANTUR

DIE II. M. AUGUSTI A. MDCCCXLI.

H. L. Q. S.

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

FRANCISCUS MESSOW

SALA-CALBENSIS.

Opponentibus:

C. EISFELD, med. et chir. Dr.
A. HEIMBROD, med. et chir. Dr.
H. HERTZBERG, med. et chir. Stud.

BEROLINI,

TYPIS NIETACKIANIS.

VIRO

EXCELLENTISSIMO, ILLUSTRISSIMO, EXPERIENTISSIMO

J. FR. CAR. HECKER,

MEDICINAE ET CHIRURGIAE DOCTORI ET IN UNIVERSITATE FRIDERICA GUILELMA BEROLINENSI PROFESSORI PUBLICO ORDINARIO, ORDINIS REGII AQUILAE RUBRAE ET RUSSICI ST. VLADIMIRI IN CLASSE QUARTA EQUITI, COLLEGII SUPREMI EXAMINIBUS MEDICIS HABENDIS CONSTITUTI SOCIO, REGIAE ACADEMIAE MEDICAE PARISIENSIS, IMPERATORIAE ACADEMIAE MEDICO-CHIRURGICAE PETROPOLITANAE, ACADEMIAE SCIENTIARUM ET ARTIUM LUGDUNENSIS, ACADEMIAE SCIENTIARUM ET ARTIUM DIVIONENSIS, ACADEMIAE MEDICO-CHIRURGICAE VILNENSIS, SOCIETATIS MEDICO-CHIRURGICAE HUFELANDIANAE, SOCIETATIS MEDICINAE PER BORUSSIAM EXCOLENDAE ET MEDICO-PHYSICAE BEROLINENSIS, SOCIETATIS MEDICORUM RUSSICORUM PETROPOLITANAE, MEDICAE BRUXELLENSIS, HAVNIENSIS, LIPSIENSIS, LONDINENSIS, LUGDUNENSIS, MASSILIENSIS, METENSIS, MOSQUENSIS, NOVO-EBORACENSIS, PHILADELPHIENSIS, TOLOSENSIS, TURICENSIS, VARSAVIENSIS, SOCIETATIS NATURALI SCIENTIAE PROMOVENDAE WETTERAVIENSIS, SOCIETATIS PHYSICO-MEDICAE BONNENSIS, DRESDENSIS, ERLANGENSIS, HEIDELBERGENSIS, INSTITUTI ALBANENSIS, SOCIETATIS MEDICORUM IMPERATORIAE VINDOBONENSIS, SUECANAE HOLMIENSIS ET ACADEMIAE PONTANIANAE NEAPOLITANAE SODALI ETC.

HASCE

STUDIORUM PRIMITIAS

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

PROOEMIUM.

Von der Entzündung der vena portarum ist uns kein
ëispiel vorgekommen, und es möchte wohl zu den al-
rbedenklichsten Unternehmungen gehören, die Erschei-
ıngen derselben etwa a priori deduciren zu wollen.
eberzeugt jedoch, dass auch dieser Gefäss-Stamm sich
tzünden könne und dann recht eigenthümliche Zufälle
ranlassen müsse, lade ich alle Kunstverwandte ein,
s, was ihnen darüber bekannt sei, bekannt zu machen.
h habe noch nicht einmal bei den Schriftstellern die
ermuthung ausgesprochen gefunden, dass diese Entzün-
ng Statt finden könne. Puchelt (1). — Et alibi
juntur de inflammatione venae portarum:

Haben wir nun durch unsere Beobachtungen über
 meist, aber keineswegs durchgehend schwachen
ützen, auf denen die neu aufgebaute Krankheitsspecies
ruht, nicht unterdrücken können, so möge dieses kei-
swegs so angesehen werden, als zweifelten wir daran,
ss sich dieselbe selbständig im System der Pathologie

(1) Das Venensystem in seinen krankhaften Verhältnissen
ipzig 1818. p. 70.

erhalten werde, sondern wir überlassen uns gern der Hoffnung des Verf., dass die Entzündung der Pfortader nicht mehr über den Haufen geworfen werden könne, und wir wünschen demselben Glück dazu, der Erste gewesen zu sein, der die neu entdeckte Schwester in ihrer Familie eingeführt hat. Mögen bald neue Thatsachen ans Licht kommen, um dieselbe noch vollständiger zu legitimiren! Nasse (1).

Haec primum illa duodecim inflammationis venae portarum specimina sequantur, quae in libris pathologicis scriptisque diurnis et in commentatione a Bacżyński edita allata inveni. Neque vero omnia, quae translaturus sum, specimina nova et inaudita, sed quum nuper, tum hodie observata, nonnisi ad imaginem morbi proponendam uno quasi fasciculo complectar. Primam enim dissertationis partem, quae specimina continet, excipiet altera de pathologia et therapia pylephlebitidis (2).

PARS PRIMA.

I.

Primum obtinet locum casus in nosocomio caritatis Berolinensi observatus, cujus diagnosin Schoenlein, divinitus ille de arte medica meritus, jam inter vitam,

---

(1) In Schmidt's Jahrbüchern, Jahrg. 1840. Band. 27. Heft 1. pag. 110.

De venae portarum inflammatione. Commentatio pathologica, auctore A. Baczynski, Polono, med. et chir. doctore. Turici typ. Orellii Fueslini et soc. 1838.

(2) Quum pro inflammatione venae — φλέψ — vox phlebitis frequentatur, pro inflammatione venae portarum — πύλη — vocem pylephlebitis in usum vocare haud ineptum videbitur.

et duobus quidem mensibus ante mortem aegroti, animo augurante divinavit: inflammationis venae portarum aegroto nondum exstincto cognitae unum unicumque exemplum.

F. E. ephippiarius, XXV annos natus, corpore robusto ac temperamento sanguineo, praeter peculiares illos morbos, quibus infantia eminet, morbo nulli obnoxius, die XXVI. M. Maji febri vehementiore subito percussus ac de torminibus ventris conquestus est. Contra quas molestias, quum pro re pusilla haberet, ipse sibi imperavit laxamentum e Magnesia sulphurica, et dein emeticum e Tartaro stib. et Ipecacuanha. Sed hisce remediis alvum quidem fluxam et vomitum provocavit sat largum, neque tamen levamen, quod sperarat, assecutus est. Hinc factum, ut quarto demum morbi die in nosocomio caritatis auxilium peteret. Tormina ventris perstabant et pressione valde augebantur. Abdomen paululum intumescens erat, sed molle. Lingua muco albo obducta, gustus amarus, potus magna, cibi nulla cupido, imo vomituritio, et diarrhoea perdurante denique vomitus viridis. Insuper febris sthenica adest; pulsus magnus, plenus, tensus, per horae minutam centum ictus exhibens; cutis sicca et calida; urina rubra, parca et urens, quum emittitur. Quae perienteritidis symptomata largam requirunt sanguinis detractionem, et universalem, et localem — ℔jß et hirud. XX — sicuti cataplasmata et balnea calida. Ad usum internum Solutio Gi Mimosae — ʒVj in ℥Vj — cum Aq. Laurocerasi — ʒjj — praescribitur. Remediis hisce adhibitis aegrotus conditionem suam jam laudat; calor enim et dolor deminuuntur, quies sequitur atque aliquid somni. At circa horam vesperae undecimam repentinus supervenit horror, vehemens ille et per horae quadrantem constans,

eumque aestus noctisque inquietae molestiae excipiunt. Remissio autem sequentis diei matutina quamquam satis manifesta est, tamen Ill. Schoenlein, horrorem illum non parvi aestumandum esse, jam tunc censens, animum nostrum advertit ad sententiam Hippocraticam, quae in aphorismis, IV. 29 legitur: Febres continuas, in quibus sexto die horrores intrent, exitum habere sinistrum. Facile quis, horrorem, inquit, ita possit interpretari, ut cum febri continua, id quod saepius obvium, febrem sese complicasse intermittentem (hemitritaeum forsan Galeni), judicet. Verum enimvero Schoenlein, quum quam verum sit illud Hippocraticum ipse saepius experientia edoctus esset, ac tales horrores vespertinos in perienteritide et peritonitide puerperarum tum potissimum observásset, quum inflammatio ad systema abdominis venosum propagata esset, nostro quoque in casu, perienteritidem in venarum et venae quidem portarum inflammationem jamjam abiisse, verisimile pronuntiat.

Qua diagnosi dubia, sine ulla tamen dubitatione est methodi antiphlogisticae contra novam phlogosin continuatio. Venaesectioni igitur denuo iteratae — ℥ X — praeter infrictiones c. Ugt. hydrarg. cin. et Ol. Hyosc. cocto pulvis additur e Nitro dep. et Cremore Tart., id quod eo fit libentius, quod alvus fluere jam desierat. Remissione autem per totum fere diem durante, horrores circa horam vesperae sextam aegrotum iterum invadunt, iique prioribus graviores atque vehementiores. Et quum quinque diebus interjectis sexto M. Junii die horrores accedant tertium, quae eorum sit natura, jam omni dubitationi exemtum est.

Horrores enim atypici sunt et ad febrem intermittentem neutiquam quadrant. Neque exsudationem in cavo

abdominis factam significare queunt, quippe cujus reliqua symptomata prorsus desiderentur. Restat denique jam augurata inflammatio venae portarum. Tormina enim e perienteritide orta sensim sensimque evanescunt et aegrotus accusat dolorem inter umbilicum et processum sterni xyphoideum lineiformem. Qui dolor initio premens et obtusus, dein ardens fit atque pungens, qualis in transitu inflammationis ad suppurationem sentitur. Haeret autem defixus in profundo usque ad vertebram, et sponte, pressione motuque corporis exiguo incrementum capit. Abdomen non est expansum. Nec febris non alium characterem induit. Ex febri enim mere inflammatoria evasit causus. Cutis est sicca et ardens, faciei color squalidus et flavus, sitis vehemens et prope inexplebilis, urina biliosa, faeces parcae et subnigrae. Dolores capitis vehementiores et bilis quo agat modo in animi conditionem, cernitur ex aegroti tristitia et melancholia, vespertinis exacerbationibus potissimum ingravescentibus. Itaque pro pulvere supra memorato pulver. e Calomelane — gr. j — Cremor Tart. et Sach. albo — āā ℈j — bihorio propinatur unus; infrictiones continuantur et serum lactis tamarindinatum pro potu datur. Horrores ex die VI. M. J. saepius revertuntur — d. VIII, IX, X, XII — quid quod uno die, XIII scil. aegrotum bis invadunt? At vero symptomata antea relata fluctuant tantum inter remissionem atque exacerbationem et mox ita sedantur, ut die XVIII M. J. sanationis brevi consequentis spem alere posses. Calomelanos enim dosi ad grana duo adaucta dolores abdominis imminui, alvi exonerationes normales fieri et lingua purgari jam coepta sunt. Praeterea noctem placide et tranquille peractam febris insequitur admodum modica; cutis mollis cum sudore laudabili, et quod haud contem-

nendum est, cum epistaxi intrat sedimentum fuscae urinae lateritium. Quae quidem omnia Ill. *Schoenlein* inducere non possunt, ut crisin sperandam esse, statuat. Nam remissio celerior accidit, quam quae per lysin morbum absolvere possit; sin autem per crisin morbus absolvendus, tum perturbatio requiritur critica,' quae nostro in morbo omnino desideratur.

Et profecto, quamvis symptomata, quum universalia tum localia, in remissione aptissime sibi respondeant et adspectum praebeant satis laetum, tamen crisis quidem, sed ea mala jam brevi subsequitur. Hora enim diei posteri pomeridiana horrores subito redeunt et per horam integram aegrotum percutiunt. Calor sequitur ardens, pungens, mordax, cutis sicca et arida, pulsus frequentissimus et debilis, summa artium dedolatio, caput gravatum, temulentum, obnebulatum, dolor in abdomine auctus, urina non amplius sedimentosa, sed turbida et e luteo rubro. Ad haec febris torpidae symptomata accedunt salivationis signa, et aegroti conditio iterum facta est tristissima. A Mercurio igitur abstinetur et contra salivationem Gargarisma e Tct. Jodi —℈j — Mell. rosat. — ℥jj — et Aq. Rosarum — ℥Vj — administratur. Ad alvum solvendam Pulpa Tamarindor. c. Cremor. Tart. propinatur, quoties obstructio flatigat.

Qua cura instituta aegrotus pro tempore melius quidem sese habet, ita ut remediis sepositis feriae medicae quasi agantur, verumtamen vires in dies magis collabuntur, ac magis manifesto. Aegrotus enim pedetentim macescit atque senescit. Praeterea faeces et urina iterum colorem subnigrum induunt et dolores perstant iidem atque antea. Itaque jam cum balneis calidis e Natro muriat. — ℔jjj — et Calcaria muriat. — ℥j experimentum crucis factum est. Secundum *Stewensii* enim experi-

menta constat, acidis et salibus sanguinem venosum colorem accipere laetiorem atque magis arteriosum, qui effectus satis comprobatus est in Melaena, Morbo maculoso aliisque in morbis, venositate illis et dissolutione sanguinis insignibus. Nec nostro in morbo spes de effectu illorum concepta fefellit. Pulsus enim parvus quidem, mollis fit et frequentia fere normalis. Cutis mollis, ad sudorem prona. Urina straminea et copiosa. Faeces liquidae et fuscae. Verumtamen omnia novo horrore et Mercurialismo die XXV. recrudescente iterum frustrata atque pessum data. Atque etiamnunc symptoma medicinale iterum nonnisi oblata medicina adauctum videtur. Docet enim experientia, salia muriatica et gas chloricum, quo modo Syphilidem latentem provocent, provocatamque augeant, eodem modo et Mercurialismum excitare, excitatumque alere et fovere. Quam causam esse, Schoenlein dicit, cur aquae marinae et fontes muriatici, v. c. Kissingenses, syphiliticis nunquam conducant et medici Angliae aliarumque terrarum, littori marium adjacentium, ob gas chloricum aëri immixtum, Mercurii contra Syphilidem usum plane rejiciant. Ad impugnandam igitur salivationem iterum praebetur gargarisma illud e Tct. Jodi, et Kal. hydrojod. — ℈j — c. Aq. Cinnamomi — ℥j — ad usum internum praescribitur. Quum vero sequentibus diebus Mercuriliasmi symptomata imminuantur, horrores autem nimis augeantur, visum est, praeter externum salium muriaticorum usum etiam internum et ita quidem instituere, ut pulver. e Chinino muriat. — gr. jß — Kal. muriat. — gr. Vjjj — Sach. alb. — ℈ß — bihorio unus sumatur.

Quae quidem medicamenta, quamquam symptoma illud medicinale non denuo proferunt, tamen impedire non possunt, ne febris hectica in dies magis proveniat.

Horripilationes enim quotidie, et dein bis diebus singulis intrant, easque excipit ardor et rubor genarum circumscriptus ac sudor copiosus sine levamine. Accedunt vomituritiones et vomitus massae aeruginosae, qui aegrotum admodum cruciant, et omnia quaecunque in usum vocantur medicamina, repudiant. Tentata sunt deinceps Potio Riveri, Pulvis aërophorus, Aq. Laurocerasi, Morph. aceticum, et quae sunt id genus, sed ventriculus nil retinet. Faeces durae et nigrae nonnisi Electuario lenitivo et dein clysmatibus Kaempfii c. kal. muriat. promoventur. Lien insuper sic intumescit, ut fundum ventriculi obtegat et tactu facillime percipi possit. Regionem autem epigastricam inquirentes inter umbilicum et processum sterni ensiformem tumorem invenimus satis circumscriptum, durum, Aortae pulsationem propagantem. Abdomen praeterea tumet doletque, et meteorismus, dolores et vomitus tam vehementes exsistunt, ut Ugto ex Axungia porci et Extr. Belladonnae frustra infricto, fomenta et balnea ex Herba Hyoscyam. et Spec. resolventibus exigantur. Sed vel haec sicuti infrictiones et clysmata Olei Hyoscyam. coct. bono successu carent et dolores tam ad magnum adscendunt gradum, ut sex hirudines applicentur. Contra vomitum cadaverose olentem Acidum nitric. — ℈j — c. Aq. Laurocerasi — ℥jj — et dein Creosotus — ℈j — c. Mucil. ℈j Mimosae — ℥j — auxilio vocantur. Vomitum autem nec arcent, nec imminuunt, quare omnia abhinc medicamenta seponantur. Jam vero virium defectus tam magnus, ut ex die XXV. M. J. nullus amplius intret vomitus et omnia in pessima ruant. Pulsus filiformis est et propemodum innumerabilis; cutis ardens, modo sicca et arida, modo sudoribus obtecta copiosis atque viscidis. Inquies summa, et somnia ferocia aegrotum somno penitus privant. Deliria blanda abeunt in furi-

bunda, ita ut aegrotus alligetur, necesse sit. Abdomen mirum in modum expansum tamque dolorificum est, ut levis pressio clamores et faciei distortiones excitet atrocissimas. Secessus inscii et involuntarii veluti vomitus intrant, nigricante colore et foetore putrido. Hisce symptomatis pedetentim ingravescentibus die tandem XXVIII. hora supervenit conclamata.

Sectio. Abdominis cavum: Colon transversum et mesocolon leviter invenimus injectum et laqueum intestini ilei quendam ad inferiorem capsulae Glissonii partem agglutinatum. Qua in agglutinatione ulcus situm est rotundum, sinuosum, puris repletum, magnitudine numi quatuor grossorum, margineque ita calloso, ut inter vitam ulcus callosum facile pro tumore habere posses, praesertim quum pulsus Aortae propagatus accederet. In capsula autem Glissonii — dura, densa et cum vicinis partibus concreta — tumor deprehenditur, magnitudine ovi gallinacei, quem vesiculae instar prominentem pro vesicula fellea habere licuisset, nisi ea juxta posita fuisset. Quo tumore dissecto, nil aliud repertum, quam vena portarum dilatata, condensata, pure bilioso referta. Pari modo totus venae truncus inde ubi e vena lienali et meseraica superiore extendit, usque ad ramos ramulosque hepar pervagantes expansus, rubefactus, condensatus ac pure flavo impletus. Et haec quidem venarum suppuratio in utroque hepatis lobulo ad marginem diaphragmaticum tam insignis est, ut peritonaeo ibi ab hepate remoto copiae massae purulentae proruant. Parenchyma autem hepatis ipsum, acini scilicet, quamquam integram structuram coloremque retinuere, primo tamen adspectu tuberculis emollitis undique pertexti videntur Quae quidem tubercula, quum accuratius inspexeris, spuria esse invenies, qualia in pulmonibus post febrem illam perniciosam, non ita stricte sem-

per (1) intermittentem dictam, saepe obvia. Tubercula enim nihil sunt, nisi lumina venarum suppurantium dissecta. Vena lienalis praeterea et meseraica superior praeter exiguam dilatationem nil praebent mutationis pathologicae. Lien autem ambitum normali duplo majorem assecutus est. Abundat enim copia sanguinis venosi ac dissoluti et tam molli est consistentia, ut ejus conditionem malaciam nominare possis.

Thoracis cavum: Sublato sterno, utrumque pulmonem et dextrum potissimum cum pleura costali invenimus concretum, sed parenchyma et vasa pulmonum tuberculis illis spuriis aliisque alterationibus libera. In corde status pathologicus desideratur. Ceterum cranii cavum non apertum. Schoenlein (2).

II.

H. S. XIX annos natus nonnullis ante annis variolis, dein ter scabie vexatus, ante annum in intermittentem incidit cerebralem, eamque pertinacissimam. Chinino enim sulphurico per duos menses frustra impenso, tertio tandem mense vaporibus ferventium aquarum administratis depulsa est.

M. Maj. die XX anno 1829 in nosocomio Herbipolitano denuo auxilium petiit. Aegrotus majore et maciore habitu scrophuloso, colore pallido et lurido, oculis languidis, incedit corpore curvato atque introrsus flexo. Cujuspiam causae ignarus jam per tres dies molestiam et dolores in hypochondrio dextro percipit. Qui dolores adhuc permanentes ex hesterno die ad impetus co-

(1) Non semper, v. c. post amputationes, quas phlebitidem eamque suppurativam facile sequi posse, scalpellum praeclare docet.

(2) Hunc casum et una mecum observarunt et descripserunt Dr. Kaether et Dr. Sander.

licae haud dissimiles increverunt, et paroxysmi instar aegrotum aggrediuntur. Caput perpetuo gravatur, vertigo, vomituritio. Abdomen modice intumescens, durum, compressionem aegre fert. Praeterea omnes venae abdominales externae ut laquei coerulei, calamo scriptorio ampliores apparent, multumque inter se communicantes, in pectus adscendunt. Cutis sicca, calidior; pulsus frequentior, mollis, debilis; lingua sicca, muco crasso et albido in averso obtecta; sedes nullae; noctes exsomnes. Nulla remedia interna. Fomentationes narcoticae. — Vesperi eadem fere conditio; urina parca, ruberrima, sedimentum lateritium. Die XXI mane rigorem per horam durantem sequitur aestus. Caput magis gravatur; abdomen calidissimum, paene fervens; aegrotus res externas nil curans, jacet anxiis, rigentibus, fixisque oculis, pupillis arcte contractis. Massae herbaceae, nigricantes abunde evomuntur. Deliria blanda, respiratio impedita, accelerata. Ceterum eadem, quae heri symptomata, magis autem magisque ingravescentia. Alvus nondum exonerata. — Ol. Ricini; hirudines ad hypochondr. dextr. XVIII. — Hora tertia pomeridiana atri sanguinis copia ex ano subito profluxit. Aeger inscius fere corruit, distorquet oculos, quorum pupillae dilatantur. Membra praegelida; pulsus minimus, intermittens, fere exstinctus, innumerabilis; summus virium collapsus; animi conscientia amissa; facies Hippocratica. Perstant dolores, qui abdomine compresso aegrotum vehementissime pungunt, id quod faciei distortione manibusque automatice abdomen captantibus indicatur; perstat abdominis distentio dura, sed quae meteorismi nullam prae se fert similitudinem. — Die XXIV hirudines ad hypochondr. dextr. et balneum. — Sub quartam horam pomeridianam vita defunctus est.

Sectio. Thoracis cavum: Saccis pleurae omnino sanis jam extrinsecus tubercula, quae dicuntur in pulmonum lobulis superioribus maxime tactu percipiuntur, quae quidem factis incisionibus diffusa et dilapsa nusquam reperiuntur. Cor ejusque vasa magna sanguine atro et dissoluto impleta sunt. Abdominis cavum: Abdomen inflatum, recellens, magnoque tumore praeditum, materiae sanguinis sero haud dissimilis mensuram continet unam et dimidiam. Vena cava, ad ambitum duorum fere pollicum extensa, summopere rubet, tantamque praebet mollitiem, ut vel leviore pressu facile disrumpatur. Tela ejus cellulosa renisque dextri aeque atque dextra pars diaphragmatis rubra. Venae abdominales externae, ex epigastricis enatae, quam maxime sunt distentae et in venas axillares mammariasque decurrunt. Organa chylopoëseos: Capsulae Glissonii integumentum serosum triplo est tumidius. Ventriculus valde turgidus et emollitus, digito ad interligandum oesophagum circa cardiam flexo disrumpitur. Duodenum autem et intestinum crassum sana omnino apparent. Major mutatio intestini ilei et jejuni est. Membranae enim eorum, et mucosa et serosa, ruborem edunt obscuriorem, lividum ac fere nigrum; vasa tunicae vasculosae sanguifera ad instar varicum et tela cellulosa eis interjacens emphysematica deprehenduntur. Hinc factum, ut tunica vasculosa omnes ceteras crassitudine praecellat et pro summa inflationis causa ducenda sit. Item glandulae meseraicae mirum in modum amplificatae et vasis sanguinis extensis pertextae sunt. Lien triplo, vel quadruplo tumidior, mollissimus, sanguine turgens. Pancreas justo amplius est, loborumque structura paene deleta. Ductus autem Wirsungianus omnino obliteratus invenitur. Hepar, quod attinet, per om-

nes partes et penitus sanum et integrum reperitur. At dissecta vena portarum materiae purulentae aliquid profluit. Quae jam sequitur capsulae Glissonii et venae portarum descriptio secundum praeparatum, quod nunc in conclavi pathologicarum rerum Turicensi expositum est, adumbravimus. Arteria hepatica, tota vena portarum, ductusque biliferi tela densa, firma, vasisque sanguinis ubique pertecta tam arcte sunt circumvestita, ut vix queant exsecari. Quae quidem tela cellulosa, corporibus cavernosis haud dissimilis, surgum pergit ad hepatis portam ac deorsum ad caput pancreatis et lumen vasorum biliferorum truncique venae portarum effarcit (1). Omnes venae, e quibus vena port. assurgit, exceptis venis ventriculi coronariis, praeter modum distentae et sanguine repletae sunt. Quae distentio atque repletio jam quandam praebet discrepantiam. Ambae enim radices venae port., vena lienalis et vena meseraica superior una cum haemorrhoidali interna sine intermissione distentae, valde densatae, atroque sanguine coagulato repletae reperiuntur. Venae autem colicae dextrae ac sinistrae truncus multis intermissionibus interjectis ad instar varicum, rami autem nulla intermissione extenti sunt. Aliter res habet in venis mesentericis, quarum trunci nulla fere intermissione, rami autem, praesertim circa illum, quem supra memoravimus, ruborem obscuriorem usque ad coecum plurimis intermissionibus interjectis varicose quasi distenti ex-

---

(1) Pro effarcit Nasse comprimit emendavit. Quum enim ante jam commemoratum sit, totam venam portarum ductusque biliferos tela illa densa ac firma circumvestitos esse, haec eadem tela lumen eorum effarcire nequit. Verisimile igitur est, verbi lapsum errori subesse.

stant nec nisi sanguinem continent liquidum. Abdominis cetera organa perinde atque cranii sana omnino emergunt. — Schoenlein. Baczynski in commentat. l. c.

III.

M. L. ancilla quaedam, XVII annos agens, corpore gracili atque tenera, ex mensibus duodecim, quo primum et parce quidem menstruavit, molestiis abdominis diversis, imprimis autem sensu epigastrii premente saepius vexata – subito in febrem incidit, et dedolationem artuum, dyspepsiam ac pressus oppletionisque in epigastrio sensum queritur. Aliquot diebus post M. Julii die XXII a. 1839 nosodochio Juliano recepta symptomata offert haec: Pulsus est mollis, frequentior, celer; cutis temperies modo aucta et sudor guttatim super faciem defluens, modo normalis; lingua muco albo obducta. Praeter haec nulladum observantur symptomata, nec objectiva, nec subjectiva, praesertim quum ex aegrota timida ac tacente omnia tantummodo magna cum difficultate et per ambages elicienda sint.

Febris autem posteris diebus remissiones, vel intermissiones facit adeo manifestas, ut continua in intermittentem et tertianam quidem abiisse videatur. Neque vero intermittens est legitima atque simplex. Incipit enim haec tertiana (1) a brevi horrore, quem sudor excipit copiosus et longum per tempus durans. Exoriuntur deinde in linguae et dorso, apicem versus, et latere

---

(1) hectica sc. cum typo intermittentis tertianae, id quod ex sequentibus apparet. Et hic tertianae typus secundum Schoenlein ei potissimum hecticae peculiaris est, quae sedem habet in hepate.

utroque, nec non in gingiva et tunica genarum mucosa aphthae, forma irregulares et confluentes. Aphthae brevi quidem solvuntur, at praeter ruborem tunicae mucosae ulcus in linguae dorso remanet. Insuper oppressionis pressusque sensus jam vehementior et alvus modo tarda, modo fluxa est. Jam vero tertiana, paroxysmis quinque praeterlapsis, — uti hecticae proprium est — in quotidianam duplicem abit, cujus horrores noctis secunda, et temporis pomeridiani hora tertia incedunt. Praeterea, quum ulcus linguae vix sanari coeptum sit, secunda eademque, ut antea aphtharum consequitur eruptio, neque alia solutio quinque diebus post. Rubori autem tunicae mucosae iterum remanenti dysphagia levis accedit. Brevi sudores subintrant nimii, et diarrhoea frequens tantusque virium collapsus, ut febris exacerbationibus paullatim evanescentibus ex intermittente quotidiana duplici nervosa lenta exstiterit. Sub finem quartae septimanae tertia aphtharum eruptio, idemque ac priore tempore decursus. Ceterum abdomen paululum intumefactum, digitoque premente non sine dolore. Inter nychthemerum sedes quatuor vel quinque, serosae, biliosae, grummosae, eaeque plerumque nocturnae. In quinta denique morbi septimana quarta ultimaque aphtharum eruptio una cum diarrhoea largiore subsequitur. Faeces bilioso-serosae flocculos continent cum granulis albuminis coagulati mixtos. Praeterea sudores colliquescentes, summa prostratio virium, fauciumque labores adeo aucti, ut ingesta per nares et os regurgitent. Abdomen admodum expansum et pressione dolorificum fluctuationem offert sat manifestam. Aegrota tandem, sui penitus compos, circulatione et respiratione sensim sensimque cessante die XXVIII M. Aug. animam efflat.

Sectio. Cavum thoracis: Uterque pulmo una cum tunica laryngis, tracheae et bronchiorum mucosa, veluti cor magno excellunt languore et anaemia. In cavo pleurae dextro liquoris serosi unciae sex, in pericardii unciae octo deprehenduntur. Cavum abdominis mensuras continet duas et dimidiam liquoris turbidi, luridi, griseo-flavi, e quo stratum massae purulentae satis altum in pelvis fundo sese praecipitavit. Tunica intestini tenuis serosa colorem exhibet e fusco rubrum atque maculatum. Agglutinationes et membranae spuriae nullibi animadvertuntur. Hepar autem justo est majus, violaceum et obductum sex tumoribus, qui huc et illuc videntur fluctuare. Tumorum maximus longitudine quinque, latitudine trium digitorum est et hemisphaerae instar prae superficie hepatis lineis quinque prominet. Situs autem est, uti tumor quidam secundus, qui ambitum nucis avellanae superat, in facie hepatis convexa. Tumorum minimus, in concava hepatis facie collocatus, pruni magnitudinem aequat et cum rene infra posito coaluit. Reliqui tres tumores concavam lobuli sinistri faciem, lobum quadratum, lobulumque Spigelii obsident. Tumores autem omnes, incisionibus factis, materiam edunt purulentam, griseo-flavam et in parietibus membranam ostendunt, massa tenaci quadam obductam, sed ea haud dissimili illi secreto, quod tunica narium mucosa in stadio Coryzae secundo parat. Tumorum tum cava collapsa inquirentes, omnia invenimus cum vena portarum communicare, vel potius ea nil aliud esse, quam venam portarum dilatatam. Praeter hos tumores in hepate permulti animadvertuntur tumoruli griseo-flavi, qui exitum inflammationis praebent eundem, quem modo descripsimus. Eademque conditio obvia in omnibus venae port. ramis ramulisque per mesenterium vagantibus.

Ita venarum una, quae ileocoecalis videtur esse, calamo scriptorio amplior et densitate justo majore est. Exsudatis autem illis membranaceis remotis, tunicam venae internam sanguinis pigmento obductam atque decoloratam reperimus. Aliae portarum venae coagula continent, quae quum colore griseo-flavo sint et facile manibus conteri possint, non e sanguine, sed e lympha plastica composita videntur. Forma autem sunt cylindriaca et in fine peripherico conica, intus vero non solida, sed excavata. Desunt ejusmodi coagula in trunco venae port. ejusdemque in ramis, cum tumoribus illis communicantibus. At turgescunt venae uti tumores materia purulenta, qua remota, pseudomembranae plane organisatae cum secreto illo Coryzae peculiari sub adspectum veniunt. In venis praeterea hypogastricis, iliacis, renalibus, uti in vena cava inferiore inflammationis vestigia nulla. Praeter sanguinem enim admodum liquidum et serosum omnia in iis sana exsistunt. Intestina abdominis quod attinet, hepatis parenchyma densum reperitur, violaceum, exsangue et tela tendinosa splendente pertectum. Item lien et renes exsangues, coarctati, duri, densi et adipis splendorem spargentes. Glandulae meseraicae normales. Uterus adhuc virgineus ejusque tunica mucosa sanguine rubefacta. Ovarium dextrum ad magnitudinem ovi columbanei adauctum est ac multo sanguine coagulato imbutum.

Jam aphtharum eruptionem respicientes massam invenimus peculiarem, tenacem et viscidam, in lingua et oesophago. In tunica oesophagi mucosa densata et alba erosiones apparent superficiales, decursum fibrarum longitudinalium sequentes. Ventriculus et intestinum tenue gasis et liquore albuminoso-bilioso referta sunt. Processus vermiformis, qui ambitum fere digiti aequiparat,

massam continet puri similem, ejusque tunica mucosa colore est griseo-nigro. Tunica autem mucosa totius fere tractus intestinalis ab oesophago ad colon densata reperitur atque incrassata. Glandulae Peyerianae rubent. Mohr (1).

IV.

F., causa non cognita ineunte Octbr. 1828 lassitudine, dyspepsia, siti, doloribus in regione epigastrica correptus, die XII. M. Octobr. nosocomium Hôtel-Dieu nominatum petiit. Ceterum pulsus frequentia et qualitas cutisque temperatura ut in sanis fere apparent. Dolores autem hirudinibus XXXV ad anum et regionem epigastr. applicatis, in dies magis decreverunt. Item morbus postea bis ingravescens bis hirudinibus fugatus, ita ut ultimo Octobri aegrotus jam convalescere videretur. Tunc autem dolores in hypochondrio dextro exstiterunt vehementiores una cum vomitu bilioso, diarrhoea, ictero febrique modica. Quae quidem symptomata perstant usque ad diem XII. M. Novembr., ubi horripilationes aegrotum invadunt, quas aestus, pulsus frequens, cutis sicca et arida excipiunt.

Paucis diebus post repentini erumpunt dolores vel

---

(1) Si quis, quae in tractu intestinali et ovario dextro insuper deprehensa sunt, accuratius, vel microscopio adhibito, inspicere voluerit, conferat, quaeso: — Original Aufsatz. Eiter und anderweitige als Ausgänge der Entzündung zu betrachtende Veränderungen in sämmtlichen zum System der vena portae gehörigen Venen, so wie im Stamme der vena portae selbst und in den Verzweigungen derselben in der Substanz der Leber, in letzterer in der Form von Leberabscessen — mitgetheilt vom Privatdocenten Dr. Mohr in Würzburg. — Berliner Med. Central-Zeitg. IX. Jahrg. 29. St. 17te Juli 1840.

humero insidentes. Accedunt tumor et dolor media in fronte atque in regione temporali sinistra. Pulsus parvus, mollis; cutis calidior; vomitus, diarrhoea atque icterus permanent, dolores autem in regione epigastrica conquiescunt. Accedunt denique in cute pustulae, quae gangraenescunt. Paulo ante mortem lingua rubicunda, sicca, rimosa; lingua, dentes et nares fuliginosae, petechiae, prostratio virium, deliria blanda, pulsus fere exstinctus et die II. M. Decbr. mors.

Sectio. Pulmones, praecipue dexter, copiosissimis tuberculis adhuc crudis, diversa magnitudine ac forma pertexti inveniuntur. Quae tubercula accuratius si dissecueris, nonnisi e venis pulmonaribus, pure impletis composita esse facile videbis. Praeter haec tubercula pulmones pus continent nullibi. Hepar eadem continet tubercula, quae itidem e venulis pure refertis constant. Venae portarum truncus pluresque rami materia repleta sunt purulenta, atque atro cum sanguine, vel liquido vel coagulato mixta. Membrana autem venarum interna strato puris crasso obducta est. Eadem materia obvia in vena mesenterica superiore et in vena lienali, nec deest idem puris stratum in venis, quae duodeni et pancreatis sunt. Vesiculae autem felleae rotunda insident ulcuscula, quae membranam internam penitus perforant. Ductus choledochus omnino fere deletus, ulceribus in plures venas vicinas excurrentibus abundat. Praeterea in membrana ventriculi intestinorumque mucosa locus exstat versicolor quidam, ambitu duorum fere pollicum, summopere emollitus et quinque ulcusculis obsessus. Lien item valde mollitus. Omnia cetera organa et cranii, et thoracis et abdominis sana reperiuntur.

Epicrisis. Duae occurrunt hujus morbi periodi,

longe illae diversae, quippe altera symptomatis excellit gastro-hepaticis, uti lingua rubra, doloribus epigastrii, deinde hypochondrii dextri, vomitu bilioso, colore icterico, quae omnia respondent ductui choledocho dilacerato ac deleto. Altera autem periodus, decursu velociore, symptomatibus eminet gravissimis, quae nonnisi ad phlebitidem secundariam subito provocatam pertinere videntur. Inflammatio enim ex ductus choledochi regione originem duxit et liquoribus irritantibus in venam portarum effusis ad plerosque venae portarum et ventrales et hepaticae ramos progressa est. Et pus quidem intra haec vasa secretum ad hepatis, pulmonum aliarumque partium parenchyma translatum esse, venulae harum, utpote pure repletae affatim comprobant. Ad hanc secundam morbi periodum referenda sunt tumor et repentini dolores adeo in humero dextro, in fronte, temporibusque sinistris; referenda sunt petechiarum et pustularum in cute eruptio, virium prostratio, deliria, linguae, naresque fuliginosae, pulsus mollissimus, quae quidem symptomata tantummodo pure sanguine immixto probata videntur esse. Dance p. 86. (1).

V.

M. F. G., LVI annos nata, inde a quinto decimo anno haemorrhoidum moliminibus vexata, catameniis quadragesimo sexto aetatis anno cessatis hepatis affectionem, respirationis onus, angustum spiritum, maxime inter itum et adscensum apparentem, abdominisque tumorem M. Julio 1829 conquesta est. Mensibus tribus exactis jam dolores accedunt in hypochondrio dextro,

(1) Dance u. Arnott, über Venenentzündung und deren Folgen. Zwei Abhandlungen aus dem Französischen u. Englisch. übers. u. mit einer Zugabe versehen v. G. Himly. Jena 1830.

qui ineunte M. Novembr. tantopere acuti sunt, ut XX hirudines applicentur. Abdomen in dies magis intumuit, totumque corpus colore icterico imbutum est. Cibi desiderium nullum, nausea perpetua et vomitus, urina parca et sedimentum lateritium copiosius. Pulsus parvus et celer, corpus macescit, senescunt vires. Abdominis inferior pars extensa ejusque venae amplitudine pennae corvinae, diverse et frequenter inter se junctae sunt, quarum duae in utraque parte ad pectus adscendunt. Abdominis pressio leviores dolores excitat. Fluctuatio, alvi obstructio. Die VIII. M. Decembr. vomitus massarum nigrarum, fuligini dilutae similium, fauciumque in vomitu dolores. Sedes nigrae uberiores. Lingua sicca, dentes crusta crassa eaque fuliginosa obtecti. Pulsus parvus et frequens. Die X. M. Decembr. stadium desperatum. Pulsus fere exstinctus, minimus, fandi impotentia, deliria, secessus massarum nigrarum inscii et involuntarii. Ad horam secundam matutinam tandem mors.

Sectio. Pulmones pertexti inveniuntur parvis massis, quae magnitudine pisi ad illam amygdalae, eadem fere qualitate sunt, qua fungus medullaris. Ex cavo abdominis aperto liquoris subflavi mensuras circiter tres erumpunt. Tunica curvaturae magnae ventriculi mucosa circuitu duorum fere pollicum emollescit. In ceteris intestinis, exemto duodeno, passim loci quidam ruberrimi, eodem prope ambitu, quo pars emollita, quam modo memoravimus. Hepar maximum, turgidissimum et superficie gibbosa est. Integumentum ejus serosum cum vicinis partibus concretum quam plurimis. Venae portarum non truncus solus, verum rami etiam ramulique partim sanguinis coagulo, partim cremore rubicundo-crême — puris crassissimi haud dissimili, prorsus obstructum

est atque obliteratum. Aeque hepar cremorem purulentum habet, licet venae hepaticae prorsus sanae exsistant. Ductus hepatici aliquid bilis tenentes, aperti sunt, ductus autem cysticus supra ostium concretus. Collum vesicae felleae excrescentiis quibusdam penitus obstructum invenitur.

Eaedem passim reperiuntur excrescentiae in interna vesicae facie, ceteroquin admodum rubente. Praeterea memoranda magna parietum densitas ac vesicae cum duodeno et pyloro coalitio. Aullier (1).

VI.

J'ai eu occasion d'observer un cas de phlébite hépatique externe, c'est-à-dire une inflammation du tissu cellulaire extérieur à la veine-porte contenu dans la capsule de Glisson. Il y avait dans le sillon transversal du foie un foyer purulent à parais très-denses, qui entouroit le tronc de la veine-porte. De ce foyer, comme d'un centre partaient des canaux purulens excentriques aux divisions de la veine-porte, qui se divisaient et se subdivisaient comme cette veine. La membrane cellulo-fibreuse, qui constitue la capsule de Glisson était très épaissie et le tissu propre du fois était parfaitement sain. Il existait en outre dans la mésocolon iliaque et dans le mésorcetum, le long des vaisseaux, de petits foyers purulens. L'individu, qui fait le sujet de cette observation, avait éprouvé une fièvre lente avec redoublement rapide dont j'avais vainement cherché le point de départ. Cruveilhier (2).

---

(1) Journ. hebdomad. Févr. 1830. — Kleinerts Repertor. IV. u. V. Jahrg. II. Heft. p. 489.

(2) Anatomie pathologique. p. 673.

VII.

P. P., L annos natus, vinitor vinique amicus, indeque haemorrhoidarius, praeterea autem integra adhuc valetudine torosoque corpore, quum die aliquo in opere faciundo suo tempestate obrutus plane madefactus ac refrigeratus sit, hora ejusdem diei vespertina alternatim inhorruit et ex horrore incaluit. Ciborum appetentia nulla, sitis magna, cui aqua, tum vino satisfecit. Simul dedolatio artuum animique tam magna anxietas, ut nox exsomnis et turbulenta consequatur. Postero die anxietas major facta, unde vertigo ac spirandi interdum summa difficultas, ne suffocatio dicam. Aegrotus simul accusat et abdominis tensionem atque pressionem, in certa quadam regione hepatis oriundas. Inter calorem pluries supervenit vomitus. Infusum Chamomillae frustra adhibetur. Nullum enim affert sudorem, quin etiam major sequitur ardor, anxietas vix ferenda atque vertigo gravissima. Frigus autem non redux quidem factum, sed secunda nox item est insomnis. Ammonium aceticum tertio die porrectum neque meliorem, quam Infusum Chamomillae successum habet. Vespertina enim sequentis diei hora, quum aegrotum forte viderem, caput est gravatum et obstupefactum, facies turgida colore viridi et flavo. Cordis ictus irregularis, modo debilis et fere exstinctus, modo pulsans digitumque admotum propulsans. Pressione in scrobiculum cordis heparque adhibita anxietas et dolor abdominis non crescunt solum, verum etiam vomitus massae herbaceae, multo cum sanguine coagulato commixtae, illico subsequitur. Aegrotus omnia in toto corpore vivere, palpitare, pulsare clamat. Pulsus magnus, plenus, celer; cutis sicca, ardens et pungens; sitis inexplebilis et lingua muco livido obducta;

faeces nigrae, urina fusca atque viridis. Vena jugularis pulsare interdum videtur. Nocte iterum vomitus, deliria, facies anxie distorta, inquies ac jactatio in lecto summa. Increscentibus deinde symptomatibus, jam sexto die — quo demum aegrotum denuo revisere mihi contigit — eo ventum, ut abdomen meteorismo valde expansum sine vomituritione nullam amplius ferat pressionem. Facies decomposita, cordisque ictus modo inhibitus quasi atque exstinctus, modo fortis atque pulsans. Praeterea respiratio jam impedita, tussicula sicca, sudor in fronte viscidus reliqua cute sicca ac flagrante, lingua tremula et fuliginosa, deliria graviora, manuum motus hepatis regionem automatice captantes. Nocte mors.

Sectio. Abdomen et intestinum tenue gasis expansa, ceteroquin sicuti ventriculus et peritonaeum sana reperiuntur. Excepta lobuli Spigelii parte aliqua, duriuscula sc. et rubra, etiam hepar una cum vasis hepaticis, et biliferis et sanguiferis, sanum. Insignis autem venae portarum rubor, expansio et prominentia prae vicinis partibus. Vena enim port. non tam facili negotio, quam venae solent, discissa sanguinem prodit semicoagulatum et semiliquidum, qui quidem in medio lumine collocatus, lympha plastica, venae parietibus adhaerente, circumdatus est. Qua lympha plastica remota, tunica venae interna non rubra, sed griseo-alba et lurida apparet. Nec desunt inflammationis vestigia in vena lienali. Reperiuntur enim inde a hilo lienis ad finem, quo venae port. sese jungit, desunt autem in venis ventriculi et pancreatis. Lien ipse sanguine admodum repletus, mollitie et ambitu normali majore est. — Pariter in altera venae port. radice, vena sc. meseraica, inflammationis signa prorsus desiderantur. Continet enim tantummodo sanguinem coagulatum. Verumtamen ra-

mus venae port. sinister aeque inflammatus reperitur, atque capsula Glissonii rubefacta ac densata. Quae eadem inflammationis symptomata utrum et in dextro venae port. ramo obvia fuerint, nec ne, dici nequit, quum lobulus dexter et quadratus jam antea inconsulte essent discissi. Cor extrinsecus quidem normale, scalpello accuratius investigare, per superstitionem in populo vigentem non licet. Nec pulmonum mentio facta est. Cerebrum praeterea sanum, nam oppletio nonnullorum sinuum et unciae duae liquoris in ventriculis obviae pro rebus pathicis haberi nequeunt. Balling (1).

VIII.

Inflammatio venae portarum, quae hepatitidis chronicae speciem interdum simulat, non raro obliteratione venae ipsius, vel venae cavae terminatur. Quibus in casibus, quum venarum obliteratione internarum circuitus sanguinis venosi praepeditus sit, venarum dilatatione externarum eum restituere natura adamat. Ita vena portarum obliterata, vena epigastrica aliaeque venae abdominis cutaneae non raro occurrunt dilatatae atque expansae. Paucis casum huc spectantem referam. Aegrotus quidam annum et quod excurrit ictero, dolore in epigastrio pedumque oedemate laborat et quamquam in dies magis magisque macescit, cibi tamen appetentia tam inexplebilis est, ut nunquam ei satisfieri possit. Accedit denique ascites ejusque punctiones iteratae mortem avertere nequeunt. — Cavo abdominis aperto ramus venae port. dexter et vena cava inferior in eo loco, quo digitos tres ab auricula cordis sinistra distat, obliterata

---

(1) Zur Venenentzündung von Dr. F. A. Balling. Würzb. 1829. p. 310.

reperiuntur. Ramus venae port. sinister normalis et apertus, venae autem integumentorum abdominalium mirifice amplificatae deprehenduntur. Neque vero externae, sed internae etiam venae diametrum praebent normali majorem. Nam diaphragmatis venae et vena cordis coronaria magna valde sunt expansae, quarum altera vel magnitudinem venae cruralis aequat. Eadem conditio est venae azygos. Persuasum autem habeo, jam complures hujus morbi casus oblatos mihi fuisse, et doleo, quod nunquam, quae suspicarer, sectione approbare potui. Saepius enim aegrotos vidi ex ictero, dolore in regione hepatis et varicosa quadam venarum abdominis externarum affectione laborantes, et uno in casu cibi appetentiam permagnam esse, bene memini. Veri est simillimum, venae portarum obliterationem tunc subfuisse. Quibus quidem symptomatibus — utpote quae pro pathognomonicis habeam —, si extremitatum inferiorum oedema accedit, venae portarum, sin ascites, venae cavae obliterationem augurandam esse censeo. — Stokes (1).

IX.

N. N. ictero, haud dubie ex ira et stomacho, jam anno 1814 vehementissime vexatus, eodem modo, sed eo leviore iterum ex anno laborat. Saepius enim de doloribus conqueritur in regione epigastrica et paulo post de pedibus intumescentibus; quo factum, ut viribus denique destitutus, domitoris equorum munere quo fungebatur sese abdicaret. Nunc demum animadversum est, simul pedibus abdomen intumuisse, venasque in anteriore abdominis et pectoris parte solito magis esse

---

(1) Vorlesungen üb. die Heilung innerer Krankheiten. Deutsch bearbeitet von Behrend, Leipzig 1839. p. 115.

expansas. Aegroti macies, quamvis cibos vehementissime appeteret, in dies magis magisque adaucta est. Inde a M. Aug. exsudatum in cavo abdominis adeo accumulatum, ut plures exposceret paracentheses. Nihilominus venarum, quas dixi, expansio ingens est. E qualibet enim regione iliaca ramus surrexit volumine digiti minimi, et magnae multaeque adsunt ramificationes, quae inter se, et cum eis oppositi lateris varie junctae varios constituunt anastomosium plexus. Plexus autem latera versus et sursum ad foveas axillares radices agunt. Extremitates superiores egregia sunt macie ac torrida, inferiores autem sanguine impletae. Abdominis dolores evanuere. Cutis sicca, calidior, pulsus neque frequens, neque irregularis, lingua humida, rubra, sitis modica, urina parca atque ruberrima. Mox aegrotus in maximam incidit resolutionem, ne dicam exhaustionem, ac brevi coma subsequitur. Die VI, postea quam aegrotus nosocomio receptus est, mortem obiit. Monendum praeterea, aegrotum jam ex longo tempore potu imbutum fuisse spirituoso.

Sectio. Ramus venae portarum dexter ejusdemque rami in lobum hepatis hypertrophici dextrum decurrentes obstructi reperiuntur massa densa et fusca, quae cum vasorum parietibus arcte cohaeret. Eadem est ratio et venarum hepaticarum et venae cavae inferioris tres pollices procul ab atrio cordis dextro. Multa ejusdem substantiae strata comparent extra venam cavam et supra venarum hepaticarum ostium. Rami venae port. sinistri non minus quam venae hepaticae sanguine liquido repleti et ultra modum extenti videntur. Memoratu dignum est, truncum quendam, quo sanguis inter vitam circulatus sit, proxime atrium dextrum in venam cavam terminari. Truncus quidam, vasis ex hepate vi-

cinisque partibus exortus, in ipsum atrium dextrum discedit. Jam vena coronaria cordis, ad volumen venae cruralis aucta, ramos excipit ex diaphragmate, hepate, aliis partibus. Venae in abdominis integumentis decurrentes, e venis epigastricis natae, partim in venas axillares decurrunt. Venae autem axillares, uti vena impar justo extensiores sunt. Venae intestinorum magna copia substantiae, coffeae sedimento non dissimilis, refertae et amplificatae reperiuntur. Tunica ventriculi intestinorumque mucosa, cui multa insident ulcera rotunda, exstat hypertrophica, verrucosa, e fusco rubescens. Lien amplificatus. In vesica fellea liquor purulentus inest, in ventriculis magna seri copia. Liquor vero in abdominis cavo accumulatus subviridis atque pellucidus est.

Reynaud (1).

X.

L'une de ces observations est relative à un individu, qui succomba à la Charité pendant le cours de l'hiver de l'année 1826. Il avoit presenté la plupart des symptômes d'une fièvre contenue grave: d'abord forte réaction générale; peau brûlante et aride, pouls développé; langue couverte d'un enduit jaunâtre avec pointillé rouge; pesanteur épigastrique diarrhée; puis tension douloureuse vers la région du foie, légère teinte jaune de la conjonctive et de toute la surface cutanée; dès-lors prostration rapide, langue sèche, dents et lèvres fuligineuses, évacuations involontaires, délire sourd et mort. L'ouverture du cadavre montra 1) une injection pointillée peu considérable vers le grand cul-de-sac de l'esto-

---

(1) Journ. hebdomad. Nr. 51. p. 173. — Kleinerts Repert. IV. u. V. Jahrg. Suppl. Heft. 1ste Abtheilung. p. 283.

mac; cette injection résidoit dans la membrane muqueuse, qui n'étoit point notablement ramollie; elle existait par plaques éparses, qui, réunies, auraient pu égales la grandeur d'une pièce de cinq francs; 2) un état sain du duodénum, du jéjunum et du commencement de l'iléum; 3) une assez vive injection de l'iléum dans son tiers inférieur ainsi que du coecum; 4) une rougeur intense de la surfaçe interne de la veine mésentérique inférieure, du tronc de la veine-porte et de toutes ses ramifications hépatiques, aussi loin que le scalpel put les poursuivre. Le foie lui-même étoit volumineux, très-rouge, gorgé de sang friable. La veine splénique n'étoit pas rouge, non plus que la veine cave et ses divisions; mais la rougeur reparaissait dans l'oreillete droite du coeur et dans le ventricule du même côté: on la retrouvent encore, mais faible dans le tronc de l'artère pulmonaire. L'aorte au contrair avoit conservé sa blancheur accoutumée. — Nous avons noté avec soin cette inégalite de coloration dans les diverses parties du système vasculaire, parce qu'elle nous paraît démontrer, que là où il y avoit de la rougeur, celle-ci ne pouvoit point être considérée comme un simple effet d'imbibition sanguine (1). Andral (2).

---

(1) Andral quidem opinatus est, ruborem imbibitionis cum inflammationis rubore sese non commutasse, at varietatem ruboris in variis vasis obviam argumentum affert; sed extra omnem omnino dubitationem inflammatio propterea non est posita, quod reliqua inflammationis signa, veluti majorem densitatem, atque firmitatem in parietibus vasorum simul affuisse, non commemorat. Rubor enim solum inflammationis symptoma admodum dubium est. Nasse.

(2) Andral Clinique médicale T. IV, p. 62.

XI.

Un autre malade entra à la Charité en 1822, atteint d'une ascite. L'est ce même individu chez lequel nous avons trouvé une tumeur cancéreuse développée dans le péricarde, et dont nous avons rapporté l'histoire sous le dernier rapport dans le troisième volume. L'ouverture du cadavre montra chez lui une induration rouge du foie; en incisant les veines de cet organe nous fûmes frappé de la vive rougeur de leur surface interne. En se rapprochant du tronc de la veine-porte, on observoit que la membrane interne de cette veine et de ses principaux rameaux hépatiquès se détachait des tissus subjacens avec une facilité beaucoup plus grande que de coutume; elle étoit manifestement aussi plus molle, plus friable que dans son état ordinaire.* Dans quelques rameaux une sorte de pseudomembrane tapissoit les parois veineuses sous forme d'une toile mince, transparente, inorganique en apparence. Le tronc lui-même de la veine-porte, ainsi que les principales branches, qui convergent vers le foie pour lui donner naissance, présentait à leur surface interne la même rougeur, la même friabilité de leur membrane. Dans le péritoine existoit une collection séreuse, sans autre trace d'inflammation. Dans le tube digestiv on trouva de signes de phlegmasie chronique, tels que l'aspect mamelonné et la couleur brunâtre de la membrane muqueuse gastrique, une même couleur dans le duodénum, quelques ulcèrations et un remarquable développement des follicules avec coloration vive autour d'eux, vers le fin de l'intestin grêle, dans le coecum et le commencement du colon. Il est bon de notre, que dans le reste du système vasculaire, soit à sang

noir, soit à sang rouge, la surface interne de vaisseaux présenta une couleur blanche. Andral (1).

XII.

Meckel inflammationem venae portarum observavit hanc: Puer recens natus, vomitu, ictero febrili, diarrhoea, spasmis convulsionibusque correptus, decimo vitae die defunctus est. Materia in cavo abdominis purulenta et lympha plastica in superficie intestinorum deprehensae, peritonitidem adfuisse monstrant. At venae port. rami et imprimis vena umbilicalis ab umbilico ad hepar admodum densata inveniuntur atque amplificata. Parietes enim venae umbilicalis ejusque ramorum hepar percurrentium diametro aequant ad lineam unam et duas. Intus autem lympha plastica circumvestiti sunt. — Meckel (2).

PARS ALTERA.

NOTIO PHLEBITIDIS.

Ut habeamus in dissertatione nostra, in quo quasi inaedificare possimus, quam dicamus phlebitidem, primum nobis demonstrandum est. Opus est enim ad hanc morbi significationem, venarum inflammatos esse sive truncos, sive ramos majores, sive ramulorum majorem copiam. Tum inflammatio in venis, necesse est, primaria oriatur, vel si secundarie, ita sit comparata, ut primaria affectione depulsa, phlebitis locum obtineat primum. Neque solas venarum rubedines, sive materiem in cavo venae purulentam solam, ubi inveneris, phlebi-

(1) Clinique médicale. Tom. IV. p. 64.

(2) Sasse: de vasorum sanguiferorum inflammatione. Halae 1797.

tidem esse credideris, nisi una cum iis adsit major membranarum densitas atque crassitudo. — Balling l. c. p. 64.

Divisio pylephlebitidis.

Dr. Baczynski, primus huius morbi auctor, inflammationis venae portarum formam discernit acutam et chronicam, qua in re, uti in aliis eum amplexi sumus. Acutae autem formae stadium et inflammatorium statuit et typhosum, id quod perperam fecit. Valde enim errant, qui quamlibet phlebitidem febrem sequi opinentur typhosam. Character febris nonnisi ex exitu phlebitidis locali, e formatione, inquam, producti pathici, spissi sc. liquidive, pendet, quare in divisione morbi nostri id potissimum quaeritur, utrum phlebitis in suppurationem abeat, an in exsudationem lymphae plasticae. Illust. Schoenlein, quem hac de re disserentem audire mihi contigit, distinguit formam pylephlebitidis suppurativam s. malignam, et exsudativam s. benignam, quia priorem febris typhodes semper comitetur, dum in posteriore semper desideretur. Stadium autem primum s. inflammatorium commune est utrique inflammationis formae, in altero demum stadio in diversas partes discedenti.

A. PYLEPHLEBITIS ACUTA.

I. Stadium primum s. inflammatorium.

1) Symptomata localia.

Dolore, quod locum attinet, et qualitatem, peculiari inflammatio venae portarum ceteris symptomatibus antecellit. Dolor enim subito exortus, licet interdum in regione epigastrica et in hypochondrio dextro primum percipiatur — Schoenlein II (1), — plerumque tamen obtinet locum in media inter umbilicum et processum sterni ensiformem linea — Schoenlein I. — Residet

(1) Conf. morbi historias in parte prima allatas.

altus et defixus ad columnam vertebralem propagatus, et sponte ac pressu, motuque corporis exiguo de novo excitatur et perquam augetur. Sed quod ad doloris qualitatem pertinet, modo premens est atque obtusus, modo ardens atque pungens — Schoenlein I., — interdum etiam tanquam colicus paroxysmi instar aegrotum invadit — Schoenlein II. — Abdomen ipsum initio interdum introrsus flexum, plerumque autem normali est ambitu et ne in hepatis quidem regione expansum. Etsi quandoque modice intumescens reperitur, tamen semper sine ullo meteorismi vestigio est, et percussione adhibita sonum exhibet ubique normalem — Schoenlein I., II. — Sanguinis autem circuitus quum per venam portarum inflammatam sanguinis coagulatione, turbatus impeditusque sit, natura jam alias sibi munit vias, circulatione sc. collaterali (1). Venae enim abdominis, cutaneae ut laquei coerulei comparent, calamo scriptorio expansiores, et retem formant varie textam, quae radices agit ad pectus. Schoenlein.

---

(1) Luculenter iam docuit Reynaud, quantam vim obliteratio internarum venarum in formam venarum externarum exerceat, eas lege circuitus collateralis semper amplificare censens. Venis igitur intercostalibus, mammariis et quae adjacent, amplificatis, obliterationem venae cavae superioris proinde pro certa habet, ac venas epigastricas reliquasque integumentorum abdominis venas dilatatas certum symptoma esse statuit obliterationis sive venae portarum, sive venae cavae inferioris. — Stockes, l. c. p. 352. — Similem mutuam atque alternam venarum rationem observamus, cum venae internae aneurysmate, aut alio quodam tumore comprimuntur. Aneurysmate enim v. c. arcus aortae venam jugularem internam comprimente, venae jugulares externae, thyreoideae vicinaeque venae sic expanduntur, ut strumam collateralem inde recens ortam pro struma genuina eaque inveterata habere possis.

2) Symptomata febrilia.

Frigore vehementissimo per unam vel duas horas percussi aegroti flagrant aestu, pulsu frequentiore, magno, pleno, tenso, cuti calida et sicca, siti perquam adaucta. Praeter dedolationem ac lassitudinem artuum aegroti capitis dolorem queruntur prementem, qui frontem obsidet; accusant gravitatem et vertiginem, imprimis cum pedibus insistere, aut in lecto surgere volunt. Symptomata gastrica: Faucium rubor auctus, lingua sicca, muco albo flavove obtecta, sapor jejunus atque amarus, nausea, vomituritio et vomitus ipse. Praeterea alvi tarditas atque obstructio; urina parca et ruberrima. Uti arteriitis pulmones, ita phlebitis quaeque interna hepar et cor dextrum mirum in modum afficit, quae quidem affectio, quo magis vena in vicinitate eorum est sita, hoc gravior evadit atque vehementior. Mox igitur oritur difficultas spirandi et cordis pulsatio, quae interdum tantum assequuntur gradum, ut aegroti anxie et insomnes in lecto se jactent. Nec minus notabilis est hepatis affectio. Hypochondrium enim dextrum intumefactum, tensum, dolorosum; calor cutis ardens et pungens, color ictericus, urina hepatica, cephalaea frontis vehemens, sub vesperam et noctis deliria. Ex febri igitur inflammatoria jam inflammatorio-biliosa est facta, qui quidem Aretaei et Stollii causus in utraque pylephlebitidis forma unus idemque exsistit.

II. aa. Stadium secundum s. suppurativum s. typhosum.

— Pylephlebitis suppuratoria s. maligna. —

1) Symptomata localia.

Inflammatione nec arte, nec natura resoluta, ille inter umbilicum et processum sterni ensiformem dolor jam

aliam et vim et naturam adsciscit. Inflammatio enim in suppurationem abit, atque dolor, anteá ille continuo premens, aut alterno modo ardens, aut premens, nunc fit constanter ardens, urens, pungens, rodens. Aeque pressus abdominis et hypochondrii potissimum dextri ac motus corporis exiguus vehementissimos efficit dolores, clamores, faciei distortiones. Abdomen fit tensum et expansum.

2) Symptomata febrilia.

Inflammationis in suppurationem transitus clarius manifestatur reactione systematis vasorum. Inter febrem enim ardentem subito horrores prodeunt, qui horae quadrantem durantes, certum typum nunquam servant et per nychthemerum vel saepius aegrotum infestant. Iidem horrores, sive creberrimi, sive rarissimi, ita ut per unam, vel duas septimanas dispareant, tantum abest, ut mutationem, vel potius decrementum febris unquam adducant, ut omnia in pejus ruant atque feriant. — Schoenlein I. — Pure enim cum sanguine mixto et ad cor usque gesto, febris sthenia in astheniam mutatur et causus induit characterem typhi haud dissimilem. Pulsus frequentissimus, parvus, mollis, uno verbo debilis. Cutis arida et sicca ejusque calor ardens et pungens. Susurrus aurium, capitis vertigo, cordis anxietas vehementiores. Dolores in toto corpore vagantes; in pectore, in abdomine, in artubus. Dolor per pulmones fugaces atque adeo in humero, tussicula; tumores dolorosi in media fronte et in regione temporali — Dance IV. — Ad abdominis dolores accedit vomitus massae aeruginosae, remediis ille non cohibendus. Imo vero non irridet solum medicamenta, sed profert etiam massas nigricantes, cruentas odorem spargentes cadaverosum. — Schoenlein I. — Aegroti in tergo jacent,

ingemiscunt et tanquam melancholici de salute desperant. Jam deliria blanda aggrediuntur, nocturno tempore adaucta, e quibus facile quidem excitantur, sed statim ab iis corripiuntur. Statum tristissimum plane ignorant, nihil postulant, nullam proferunt querelam, neganda et affirmanda affirmant. Symptomata paullatim graviora. Hebetudo oculorum, lineamentorum faciei disturbatio, capitis obnebulatio majores. Deliria vehementiora atque furibunda. Lingua, gingiva, naresque fuliginosae — Dance IV. — Post obstructionem alvus fluxa, nigra, cruenta, cadaverose olens. Vomitus tandem viribus collapsis cessatio — Schoenlein I. — Abdomen admodum expansum atque inflatum. Cutis sudoribus viscidis atque frigidis obducta, ejusque color, ictero ingravescente, flavescens et viridescens. Aegroti obstupescunt, linguae tremor, subsultus tendinum, pustulae cutis interdum gangraenosae — Dance, — pulsus filiformis, innumerabilis, facies Hippocratica et mors.

II. bb. Stadium secundum sive exsudativum.
— Pylephlebitis exsudativa s. benigna. —

1) Symptomata localia.

Abdominis dolores imminuuntur. Prementes enim, hebetes, obtusi exsistunt et pseudocrisi plastica perfecta sensim sensimque evanescunt. Lympha autem in lumen venae effusa, lumineque cluso, alia accedunt symptomata, eaque graviora. Etenim sanguinis per venam circuitus adhuc tantum impeditus, nunc penitus clausus est et pulsationes non in abdominis solis, sed etiam in aliis venis exoriuntur. Vociferant aegroti et conclamant, omnia in corpore, imprimis autem in abdomine vivere, pulsare, palpitare, tremulare. Balling VII.

2) Symptomata febrilia.

Cum doloribus et causus deminuitur. Horrores enim pylephlebitidis suppuratoriae peculiares pariter desiderantur, atque symptomata ejus typhosa, nec jam agitur de infectione sanguinis purulenta, sed de sanguinis jactura, obliteratione vasorum, haemorrhagiisque provocata. Et emoriuntur aegroti non eventu inflammationis dyscrasico, sed eventu, ut ita dicam, mechanico. Obliteratione enim venarum latiore ambitu perfecta, summa symptomatum perturbatione sanguis vi ad lienem fertur, et lienis hyperaemiae signa jam in scenam prodeunt. Lien tumet, premit, dolet. Ructus et gustus acidi. Cordis palpitationes permagnae et pulsus irregularis, modo debilis et inhibitus quasi, modo saliens digitumque admotum propulsans. Quin etiam venae jugularis pulsus observatur — Balling. — Facies tumet et e flavo viridescit. Oculorum caligatio tam magna, ut quaecunque sub adspectum veniunt, colore videantur esse nigro. Vertigo ac gravatio capitis jam majores et in vacillationem conversae sunt. Summa adest anxietas et faciei distortio, quae quidem symptomata ingravescunt, ubi cordis, hepatis, lienisve regionem presseris. Lien saepius repente inflatur et brevi adeo magnum consequitur ambitum, ut lineam albam atque pelvem tangat. Lien jam non cohibet amplius sanguinis abundantiam et vomitus massas biliosas, multo cum sanguine coagulato acidoque mixtas, producit. — Balling. — Vomitus initio pressu tantum provocatus, procedente morbo etiam ultro subintrat. Denique etiam venae jejuni et ibi sanguine refertae disrumpuntur, et diarrhoea subsequitur copiosa, quae sanguinem nigrum et acidum evacuat. Hisce haemorrhagiis saepius repetitis aegroti summa debilitate corruunt atque pereunt. Pulsus frequentissimus,

parvus, mollis, fere exstinctus. Extremitates praegelidae, deliria blanda et brevi ultimus ducitur spiritus.

B. Pylephlebitis chronica.

Chronicae venae portarum inflammationis decursum spectantes, eadem stadia, quae in forma acuta, discerni posse invenimus. Distinguimus igitur et stadium inflammatorium et stadium alterum, sive suppurativum, sive exsudativum. Et eo tantum differunt, quod acuta forma pede veloci ingentique rapiditate brevi ad gradum assurgit mortiferum, forma autem chronica tardo incedit gressu et serpit quasi clandestino ad mortem certam. Longiori tempori, per quod trahitur morbus chronicus, respondet etiam intensitas symptomatum, utpote quae, licet eadem natura, qua in forma acuta, notae tamen leviores sint et tantum per transennam quasi videantur.

I. Pylephlebitis chronica suppuratoria.

Inflammatio et suppuratio quum lente procedant, infectio sanguinis purulenta subsequitur tam exigua atque manca, ut symptomatum illorum, quae de forma acuta attuli, nonnisi vestigia et pro febri typhosa hecticam observemus. Chronica enim febris typhosa non est. Aegroti, jam annum et quod excurrit querelas abdominis multas fundentes, imprimis autem sensum epigastrii prementem — Mohr III., — hepatisve affectionem — Aullier — queribundi, subito in febrem incidunt, quae febris sive gastrica, sive biliosa non ita multo post in hecticam abit, et horroribus quidem interdum tam regulariter redeuntibus, ut hecticam pro intermittente habere possis. At vero brevem horrorem vel potius horripilationem calor excipit ardens et longum per tempus constans. Praeterea accedunt tubi in-

testinalis cutisque colliquationes et aphtharum eruptiones. Hectica autem tertianae typum exhibens, typum amplectitur quotidianae sive simplicis, sive duplicis. Abdomen tumet ac pressione dolet. Per nychthemerum alvus ad quinquies dejicitur, et faeces bilioso-serosae muci flocculos continent, cum granulis albuminis coagulati mixtos. Postremo abdomen fluctuat aegrotique ex inanitione virium pereunt — Mohr III. — Quo in ascita circuitus disturbati signa prae ceteris eminent. Venae enim abdominis externae pennae corvinae amplitudinem aequant, et frequenter varieque inter se junctae ad pectus ascendunt. Internarum autem venarum tanta est expansio, ut serius ocius dirumpantur et vomitum ac diarrhoeam massarum cruentarum nigrarumque adducant.

Aullier V.

II. Pylephlebitis chronica exsudativa.

Et hac chronica in forma acutae tantum symptomatum vestigia exstant. Aegroti per hebdomades, menses, imo annum pressus cujusdam in epigastrio — inter umbilicum et processum sterni ensiformem — molestias queruntur et quum omnia in abdomine stagnare atque haesitare iis videantur, non raro magna anxietate afficiuntur. Aliis in casibus hepati insidet dolor hebes atque obtutus, cui calor accedit. Abdomen aliqantulum intumefactum pressionem fert aegre. Hepatis autem functio quum sanguinis circuitu disturbato ipsa et eadem disturbetur, bilis elementa in sanguine retinentur totumque corpus colore icterico superfunditur. Nec minus clara signa circulationis praepeditae in venis sunt. Venae enim abdominis cutaneae ampliores factae — Stockes VIII. —, vel volumine digiti minimi — Regnaud IX. — ex abdomine sursum et deorsum vagantur et magna cum

ramorum vi multos anastomosium plexus formant. Statu adhuc fere afebrili obliteratio venae portarum aut melaenam cum haematemesi, aut hydropem cum ictero frigidum procreat. Melaenam quod attinet, lien polyaemia affectus, tumere ac dolere incipit. Accusare aegroti vertiginem, caligationem oculorum, susurrum aurium, cordis palpitationem atque anxietatem majorem, calorem in abdomine, frigus in extremitatibus. Dyspepsia, ructu acido, alvoque tarda laborantes repentinus adgredi vomitus, quo sanguis niger et acidus emittitur. Accedere denique diarrhoea cruenta et haemorrhagiis hisce modo cedentibus, modo redeuntibus perire post aliquod tempus aegroti ex anaemia. — Alter obliteratione exitus est hydrops. Aegroti jam diu ictero afflicti, multa de dolore epigastrii lineiformi illo conqueri, et dein de pedibus intumescentibus. Hisce se associare ascitae symptomata; cutis sicca et aspera, urina parca et turbida, alvus tarda, sitis magna, tumor abdominis et denique fluctuatio. Cibi appetentia quamvis sit vehementissima et vix explebilis, corpus tamen in dies magis magisque macescere atque senescere. Quae edendi cupido pathognomonica propterea memoratu digna, quod, quantam in resorptionem ingestorum vim venae exserant, perbene probat. Uti enim in tabe infantum meseraica ex obstructione vasorum lymphaticorum, sic nostro in morbo ex obliteratione venarum repetendae videntur esse resorptio imminuta et fames inde adaucta. Paracentheses instituuntur plures, sed miseri Orci faucibus eripi non possunt. Stockes.

Diagnosis.

Symptomatibus, quae hunc morbum constituunt, latius fusiusque enumeratis, jam oportet nos eum a morbis simillibus dijudicare ejusque signa pathognomonica bre-

viter recensere. Quorum praestantissimum est lineiformis dolor ille inter umbilicum et processum sterni xyphoideum, qui in forma suppurativa ardens et pungens, in exsudativa autem premens et obtusus evadit — Schoenlein. — Et sane dolore fere solo differt, hic morbus ab inflammatione ventriculi, pancreatis, hepatis, quibuscum propter doloris viciniam confundi queat. In gastritide enim dolor haeret in praecordiis, quae tument et anomalam exhibent percussionem. In pancreatitide dolor per transversum epigastrium sentitur eumque comitatur salivatio. Facile autem pylephlebitis cum hepatitide commutari potest, quum propter symptomata biliosa, tum propter febrem ardentem, in hepatitide illam auctore Stollio nunquam desideratam. At hoc quoque in casu dux exstat dolor, qui in hepatis inflammatione plerumque patet latius et magis hypochondrium dextrum obsidet; in hoc autem nostro morbo mediam illam epigastrii lineam semper tenet. Dolor denique venae cavae inferioris accurate venae decursum sequitur et a pelvi oriundus secundum columnam vertebralem petit pectus. Nec minus pylephlebitidis suppurativae diagnosin confirmant horrores peculiares illi, qui uti deus ex machina mediam inter febrem emergunt et quum saepius redeant, possunt facile pro combinatione febris continuae cum intermittente aliqua duci. At horrores, quamvis reduces, certum tamen typum plerumque non servant — Schoenlein I. —, quem si servare interdum videntur — Mohr III. —. alia semper exstant symptomata, quae intermittentem et ipsam erraticam adesse negent. Nam horrores redeuntes sive febris hectica — utpote quae nil sit aliud, nisi suppurationis in cavo venae reflexus universalis (1) — jam

---

(1) Primus horror inter ardorem prosiliens, symptoma est non

ratione, quae inter frigoris calorisque stadium intercedit, ab intermittente cujuscunque typi, plane differt — Peter Frank, Schoenlein. Intermittentis enim stadia, et frigoris et caloris, tempus per quod durant, eorumque intensitatem cum contemplamur, aeque tempore atque intensitate plerumque sibi respondere invenimus. At hecticae stadia quam maxime inter se discrepant. Frigoris stadium enim brevissimum est, et levis tantum horripilatio, quam excipit calor vehemens et longum per tempus durans. Tum localia suppetunt symptomata, veluti dolor, aphthae, vomitus, diarrhoea — Mohr, Schoenlein — in intermittente prorsus desiderantur. Cum intermittente igitur febrem nostram non licet confundere.

Sed cum phlebitidem saepius febris sequatur typho haud dissimilis, exstiterunt, qui dicerent, typhum ipsum nil aliud esse, quam phlebitidem. Et secundum Ribesii (1) sententiam Breschet (2) primus typhi cum phlebitide congruentiam atque aequalitatem laudavit, quorum primus fere semper, alter interdum in sectione ex typho mortuorum manifesta phlebitidis vestigia deprehendit. Jam vero Armstrong (3) typhum cerebralem, atque

---

suppurationis, sed inflammationis novum incrementum capientis. Significat igitur in casu, quem primo posui loco, progressum perienteritidis ad venam portarum. At horrores saepius redeuntes, quamquam illud, quot horrores, tot deposita, non ad verbum accipiendum putaverim, nonnisi suppurationem in cavo venae et hecticam indicare arbitror.

(1) Ribes. Exposé succints des recherches faites sur la phlébite et Revue médicale française et étrangère. Année II. Tom. III. p. 5. 1825.

(2) Breschet. Dictionnaire des sciences médicales Tom. II. p. 325. Tom. III. p. 317.

(3) Armstrong, in London medical. repositor. Vol. VII.

Bouillaud (1) typhum abdominalem in phlebitide positos esse, opinabantur. Bouillaud enim in probanda sua sententia symptomata offert typhosa, quae eadem materiis putridis a se in venas injectis ac pure cum sanguine mixto provocata esse vult. At symptomata et typhi et phlebitidis suppurativae sc. accuratius perpendentes, eorum propinquitatem quidem sed non identitatem inveniemus. Et communia quidem sunt, tam typhi quam phlebitidis suppurativae, quum symptomata nervosa, uti summa prostratio virium, stupor typhosus, conscientia a veris diversa et prope deleta ac deliria, tum symptomata sanguinis dissoluti, uti febris adynamica, calor mordax, fuligines narium, gingivae linguaeque — Balling. — At morbi ipsi discrepant sibi quam maxime. Phlebitis enim, ut quaevis inflammatio, certis decursus finibus destituta, quovis temporis momento arte auxilium ferente terminari potest. Sed typhus tanquam morbus exanthematicus certa persequitur decursus stadia, quibus demum absolutis et ipse absolvitur. Desunt in phlebitide dolores typhi in regione ileo-coecali, uti in typho signa phlebitidis ab hepate cordeque petita, et horrores doloresque peculiares, de quibus antea diximus, prorsus desiderantur — Schoenlein. — Ex hisce igitur argumentis manifestum est, phlebitidem suppurativam licet hic et illic symptomata exhibeat typhosa, neutiquam typhum, sed semper febrem tantummodo excitare typhosam, i. e. typho similem.

Aetiologia.

Functionem organi quo minor notitia nostra, eo difficiliores cognitu ejus morbi, morborumque causae. Phy-

---

(1) Bouillloud. Recherches cliniques pour servir à l'histoire de la phlébite par B. In Revue médic. Année II. Som. II. Avril 1728. p. 71. — p. 424.

siologia igitur venae portarum quum adhuc in tenebris versetur, simul etiam causae caligine premuntur, quae venae portarum inflammationem creant. Quare aetiologiae pauca tantum certa afferri queunt. Inter causas disponentes secundum Balling primum nomino venositatem sanguinis adauctam ac venosam totius corporis constitutionem. Itaque magnam pylephlebitidis invenimus praedispositionem apud sexum femineum, quando mensium anomalia — Mohr, — graviditate, puerperio elementa sanguinis venosa nimis accumulantur et major sanguinis copia per venas fertur. Majore dein minoreve venositate in universum aetas provectior praedita est, utpote quae jam majore sanguificationis omniumque vitae functionum vigore careat. At summa venositas in iis floret, qui ex Haemorrhoide — Balling, — Lithiasi, Arthritide laborant. Qui quidem morbi cyclice quodammodo aegrotos infestantes, nemo est, qui dubitet, quin cum vena portarum, malorum porta illa, arctissime cohaereant. Accedit denique aëris quaedam constitutio. Phlebitidem enim in universum tempore vernali et autumnali, multa aqua in aëre suspensa, frequentiorem esse, quam contrariis sub conditionibus L'Oreille les jardines et Hoppe prae ceteris certiores nos faciunt. Causarum autem occasionalium jam Baczynski triplicem posuit seriem. Aggrediuntur enim venam portarum, quum e tubo intestinali cuteque externa, tum e partibus in ejus vicinitate sitis. Quarum prima series incitamentis continetur, quae cibo, aut potu extrinsecus ingeruntur. Prae ceteris spirituosa eorumque abusus laudanda. — Balling VII., Reynaud IX. — Spirituosa enim quum tunicam intestinorum mucosam facile irritent ejusque functionem perturbent ac laedant ecquid mirum, si eodem modo in venam portarum agant! Etenim tubus intestinalis nihil nisi

matrix venae portarum, qua radices ducit, nisi fons, e quo vitam haurit. Accedit spirituosorum in sanguinem ipsum influxus. Spirituosa enim brevi et fame quadam — Andral — absorbentur, quae absorptio quam intima sit, halitus helluonum iste clare docet. Praeter hanc causarum seriem, chemice quodammodo agentem, alteram statuamus dynamicam, e cute venae portarum imminentem. Etenim quum exanthematibus suppressis aortitis, Testa testante, (1) pluries procreata sit, materiis scabiei, variolarum aliarumque erysipelacearum pathicis in sanguine retentis etiam venam portarum inflammari posse, a verisimili non abhorret. Jam tertia superest pylephlebitidis series, secundariam dico, quae propagatione inflammationis e vicinis partibus proficiscitur. Et hanc quidem pylephlebitidem secundariam discernas velim ab illa secundaria phlebitide, quae interdum in organis remotis, uti in cerebro, pulmonibus, artubus deprehenditur et specie abscessuum metasticorum medicos diutius fefellit. Ad nostram autem phlebitidem secundarie exortam prae ceteris pertinet casus ille nuperrime sub auspiciis Ill. Schoenlein a me observatus. Morbus enim primarius erat perienteritis, quae cohaesione intestini ilei cum capsula Glissonii formata, duntaxat propagatione inflammationem venae portarum adduxit. Simili modo gastritis et enteritis mucosa contignitate non data, lege continuitatis per venas sc. inflammationem nostram afferre possunt, quemadmodum gastritidem et enteritidem mucosam ex pylephlebitide ortas esse jam supra diximus. Item lege continuitatis morbus noster secundarie provocatus videtur vena hepatica, lienali, umbilicali ac meseraicis denique inflammatis. Nec nihil valebat ad eum in casibus antea

---

(1) Testa, Sulle malattie del cruore part. III. Pisa 1826.

relatis procreandum hepatis degeneris et ductus choledochi inflammatio.

Exitus pylephlebitidis.

1) In sanationem.

Etsi observationum, quas attuli, nulla est, quae faustum habuerit exitum, tamen peculiare inflammationibus, in omni evolutionis gradu abscindi et penitus interfici, neque causa est idonea, cur quod generis et id speciei tribuendum negemus. Ergo et venae portarum inflammationem sanari posse, ex analogia veri est simile. Et quod hac de re analogia et experientia sibi non apte respondeant, id magna ex parte eo est referendum, quod pauca tantum hujus morbi exempla, eaque insuper fere semper post mortem demum in notitiam nostram venere. Sed vix addendum, faustum hunc morbi exitum nonnisi in stadio primo eventurum, in quo ipsa coagula, vasa obstruentia, sanguinis vi dirumpi diruptaque solvi et in circuitum reduci, Cruveilheri experimentis satis comprobatum est.

2) In pseudocrises.

Exitus inflammationis nostrae iidem reperiuntur, qui aliarum, suppuratio sc. et exsudatio lymphae plasticae. Quae quidem non semper accuratius et sejungendae sunt, quamquam prior magis ad vehementiores et acutas inflammationes, altera autem magis ad mitiores et chronicas pertinet. Pro alio enim in alia vena inflammationis gradu sive pus, sive lympha plastica formatur, itaque uterque exitus et promiscue nobis obviam sit — Mohr III. — Materiae autem purulentae copia exorta majore, quam quae per urinam et diarrhoeam excerni possit, sanguinis corruptela et perversa nervorum quasi insanguificatio in acuta forma febrem typhosam provocat, in chronica sive febrem hecticam, sive hydropem ascitam. In pylephlebitide exsudativa, quae in obliteratione sita est, sive hydrops ascites sequitur cum ictero junctus, sive melaena cum haematemesi. Circulatione enim sanguinis integra vasis collateralibus non restituta, venae ventriculi et intestinorum miro modo expanduntur. Ascitis autem, quum retardationi et stagnationi, tum dissolutioni sanguinis et cachexiae hydropicae originem debet.

3) In mortem.

Hic quidem supervenit aut in inflammationis vestigio, aut in pseudocrisibus ejusque sequelis.

Sectio.

Primum commemoranda, quae in vena portarum ipsa reperta sint, inflammatione sive primaria(1), sive secundaria (2), sive interna, sive externa (3). Membrana venae interna, endangium quod vocant, in primo stadio rubore laetiore obscurioreve est, in altero autem stadio coloris squalidi, grisei et albescentis. Sanguinis autem coagula, quae in stadio primo deprehenduntur, non una duntaxat eademque massa composita sunt, sed uti in crusta inflammatoria, e strato quodam constant griseo-flavo, quod fibrinam, et e strato rubro, quod cruorem continet. Quae strata eandem amplectuntur formam, quam vena, ita ut tubulus fibrinae internus tubulo cruoris externo concentrice circumdatus sit. Tubulus autem fibrinae internus non semper solidus, sed interdum adhuc cavus occurrit et lumine exstructus, quo sanguis fertur. In pylephlebitide suppuratoria venam portarum nanciscimur cum omnibus ramis ramulisque, sursum ad hepar et deorsum ad intestina usque vagantibus, magna puris copia refertam — Mohr III. — Casum in memoriam revoces L. B., si quis est, nuperrime ab Ill. Schoenlein observatum, in quo venae portarum truncus vesicae instar prominebat et hepar tuberculis spuriis illis redundabat. Recordare casum a Mohr relatum, in quo suppuratio et expansio venae portarum gradum ascendebat tantum, ut vena, parenchymate hepatis quasi relicto, tumorum instar ex hepate promineret. Quo in casu, uti in aliis supra descriptis venae intestinales puris repletae erant. Quemadmodum autem sanguinem cum bili, ita pus cum sanguine mixtum interdum invenimus, quo cremor rubicundus ille efficitur — Aullier V. — Sed cum lympha plastica etiam pus una eademque in vena exstat, quibus in casibus strata discerni possunt tria. Et in medio quidem venae lumine collocatum est pus; deinde peripheriam versus sequitur materia tenax et viscida quaedam, secreto in stadio coryzae secundo similis; infra quam membrana spuria posita est — Mohr III. — Interdum etiam suppuratio in exulcerationem abit et Dance quum in vesica fellea ductuque choledocho,

(1) II, III, VII, VIII, IX.
(2) I, IV, V, VI, X, XI, XII.
(3) IX.

tum in vena portarum ulcuscula deprehendit. — Altera autem pylephlebitidis forma est exsudativa et exsudationis formae obviae fiunt variae. Lympha enim plastica in externa venae superficie exsudata, coalitio cum vicinis partibus efficitur (1); in interna autem, aut lympha cum parietibus venae coalita reperitur (2), aut vena ipsa membranis spuriis obstructa atque prorsus obliterata (3). Ita Stockes ramum venae portarum dextrum una cum vena cava inferiore digitos tres inde ab auricula cordis sinistri obliteratum detexit. Lympha denique inter membranas ipsas effusa (4), parietes venae densiores et duriores fiunt, et discisae veluti arteriae strepitum edant, nec collabuntur. — Circuitu sanguinis coagulis, lympha plastica, pureve cohibito, venae abdominis pectorisque et externae et internae mirifice expanduntur. Itaque venas abdominis internas varicum instar (5) expansas invenimus, venam ileo-coecalem v. c. calamo scriptorio ampliorem — Mohr III, — cordisque coronariam magnam venae cruralis magnitudine — Stockes VIII. — Venae autem externae amplitudine pennae corvinae — Aullier V. — et anserinae — Schoenlein II., — imo volumine digiti minimi — Reynaud IX. — existunt. Jam quum de venis satis dictum, restat, ut quae hepatis, lienis, pulmonumque fuerit post mortem conditio, excutiamus. Hepar quod attinet, aut integrum omnino est repertum, aut paululum tantum intumefactum et decoloratum (6). Lien autem plerumque obvius sanguine multo repletus, mollior, tumidior et ambitu normali duplo, vel triplo majore (7). Hepar et pulmones non raro tuberculis spuriis redundant, quae nil nisi venae sunt pure refertae (8). Sub finem sectionis non alienum videtur, de propagatione pylephlebitidis aliquid subjungere, in quo, ut in alii Baczyński viam praeivit. Inflammatio enim venae portarum in sola vena non subsistit, quippe partes occupat adjacentes. Inflammatio enim ad primi-

---

(1) II, VII, V, IX.
(2) VI, VIII, III.
(3) V, IX, XII.
(4) II, VII, XII. etc.
(5) II, IX.
(6) II, VI, VII, IV.
(7) IV, VII, IX, I, II.
(8) III, IV, V, XI.

tias venarum ventriculi intestinorumque propagata (1), secundum legem contiguitatis gressu, ut ita dicam, centrifugali venarum parietes pervadit et tractum intestinalem ipsum sensim sensimque aggreditur. Hinc ventriculi tunica mucosa mollior et facilior detractu a reliquis tunicis (2); hinc et intestinorum tunica mucosa ambitu duorum vel trium pollicum emollita, decolorata, rubefacta, imo etiam exulcerata (3). Sed jam Nasse bene notat, ad tales occultas quasi inflammationes provocandas stasin sanguinis mechanicam non parum valere. Multo autem frequentior inflammationis propagatio continuitatis legem persequitur, id quod duplici via factum esse vidimus. Phlebitis enim non averso solum, sed converso etiam sanguinis flumine proserpit. Proserpit enim quum ad venam lienalem, pancreaticam (4) et venulas intestini ilei, tum ad venas hepaticas (5) venamque cavam inferiorem (6); imo ad cor dextrum — Andral X. — et venas coronarias — Reynaud IX. — Quid, quod ad arterias pulmonales — Andral — et pulmones ipsos, praecipue dextrum progreditur (7)?

Prognosis.

Omnino pessima statuenda, quamquam pro alio decursu et stadio nonnihil alia ac melior evadit. Forma acuta enim chronica pejor est, quippe cujus rapiditas medicum saepe superet, medicamina omnia vana reddat atque irrita. In stadio inflammatorio morbum nostrum, uti quaevis inflammatio, abscindi posse spes adest. At in stadio suppuratorio jam imminet mors. Aliquanto laetiorem prognosin stadium praebet exsudativum.

Cura.

Multa in medicina scire, pauca agere.
Bagliv.

Quo autem modo morbum sanare, hodieque nondum sanatum; qua ratione morbum curare hucusque

---

(1) III, V, X, XII.
(2) II, IV, V, X.
(3) II, IV, IX, XII.
(4) II, VII.
(5) IV, VII, XII.
(6) II, IV.
(7) II, IV, VII, IX.

modo semel curatum atque cognitum? Res sane difficilis atque ardua! Sed tentemus saltem lineamenta curae notare. Cura autem, quum alio in stadio alia sit, secundum stadia consideranda.

1) Stadium primum s. inflammatorium.

Hoc in stadio totus apparatus antiphlogisticus praesto sit. Sanguinis igitur detractiones et universales et locales simul instituantur, ac prima inflammationis vestigia apparuerint. Eaeque toties larga manu repetendae, quotiescunque febris et dolores exposcunt. Hirudines autem non solum e regione venae portarum, sed etiam circa anum applicentur, quum e Retzii, Breschetii atque Schlemmii sententia venas meseraicas constet cum vena cava inferiore, imprimis autem cum plexu haemorrhoidali via recta communicare. Praeterea infrictiones ordinandae cum Ugto. hydrarg. cinereo, uti cataplasmata et balnea calida ad diaphoresin et universalem et localem excitandam. Ad usum autem internum imprimis Calomel, quod commendetur, dignum est. Nam quum Pylephlebitis aut in suppurationem, aut in exsudationem abire amet, medici est, sanguinis potissimum impugnare plasticitatem, cui Calomel omnium certe medicamentorum inimicissimum est. Insuper prae ceteris Calomel eo e vena portarum quasi ipsa sanguinis missionem instituit atque inflammationis fontem quodammodo praecludit, quod bilis secretionem quam maxime auget. Nec herba digitalis plasticitati amica — Baczyński. — Quare quum et cordis erethismum cohibeat, una cum Calomelane praescribatur. Causus acida postulat. Venositatem autem ex morbis venae portarum oriundam Ill. Schoenlein salibus potissimum muriaticis felicissime impugnavit. Ad usum itaque et internum et externum, ad balnea sc. et hoc quoque in morbo salia commendat muriatica, veluti Kali, Natron, Calcariam, Magnesiam muriaticam.

2) aa. Stadium secundum s. suppuratorium s. typhosum.

Signis typhosis infectione sanguinis purulenta obortis, quaenam jam instituenda sit cura, adhuc controversum. Alii enim, inter quos Dance, quamvis summa virium prostratio venaesectionem vetare videatur, nihilominus venaesectionem instituunt, quippe qua inflammationis progressus arceatur et una cum sanguine puris copia detrahatur. At videant, ne cum pure et vires detrahant ad

vitam necessarias. Alii typhi et prostrationis signa spectantes, excitantia et tonica, uti Chinam, Acida mineralia, Aq. oxymuriaticam, Valerian., Arnic. et Moschum laudant. Neque hi avertunt mortem.

2) bb. Stadium secundum s. exsudativum.

Inflammatione satis impugnata medicamina propinentur, quae Melaena, Hydrops atonicus, Hectica exposcere solent. Sub finem quaestiunculae non praetereundum videtur, Ballingio in uno phlebitidis casu contigisse, quo sanguinis infectio ex signis typhosis apparebat, ut Tartaro stib. et Ipecacuanha magnis in dosibus adhibitis, balneisque tepidis administratis aegrotum sanaret. Sudore enim, diarrhoea et vomitu crisin adduxit salutarem.

V I T A.

Ernestus Franciscus Messow, evangelicae confessioni addictus, Calbae ad Salam a. MDCCCXVII d. XXVII. m. Julii natus sum patre Francisco, mercatore, pro dolor! ante VII menses mihi morte erepto, matre Ernestina, e gente Siegfried, quam Deus O. M. incolumem adhuc servavit. Primis litteris imbutus Orphanotropheum Halense rectore Beat. Dieck, postea rectore Schmidt, viro clarissimo et humanissimo, per annos novem frequentavi. Anno MDCCCXXXVII. testimonio maturitatis instructus, civibus Academiae medico-chirurgicae militaris adscriptus et annis duobus post inter cives Instituti medico-chirurgici Friderico-Guilelmiani receptus sum et per semestria septem hisce interfui lectionibus:

Cel. Wolff de hodegetice, logice et psychologia; Ill. Hecker de encyclopaedia et methodologia medica, de pathologia generali et de pathologia et therapia speciali, nec non de medicinae historia; Ill. Link de botanice et historia naturali; Cel. Turte de physice et pharmacia; Ill. Mitscherlich de chemia; Ill. Schlemm de osteologia, syedesmologia, splanchnologia; Ill. Mueller de anatomia et universa et organorum sensuum, nec non de anatomia comparata et de physiologia. In arte cadavera rite secandi Ill. Schlemm et Ill. Mueller duces mihi fuere. Praeterea audivi disserentes Cel. Eck

de physiologia et therapia generali; Ill. Osann de materia medica; Ill. Horn de pathologia et therapia speciali, de morbis syphiliticis et psychicis; Ill. Casper de arte formulas medicas rite concinnandi et de medicina forensi; Ill. Kluge de arte fascias rite imponendi, de ossibus luxatis et fractis, de arte obstetricia, de akiurgia; Ill. Juengken de chirurgia speciali.

Exercitationibus clinicis medicis, chirurgicis, obstetriciis, medico-forensibus interfui virorum Illustrissimorum et Celeberrimorum Wolff, Schoenlein, Dieffenbach, Beat. de Graefe, Kluge, Wagner.

Quibus omnibus viris gratias, quas habeo, summas ago.

Mense Octbr. MDCCCXL medici inferioris in hujus urbis Nosocomio Caritatis munus suscepi, quo munere etiamnunc fungor.

Jam vero tentaminibus, tam philosophico quam medico, nec non examine rigoroso coram gratioso medicorum ordine superatis, spero fore, ut dissertatione thesibusque publice defensis, summi in medicina et chirurgia honores rite mihi concedantur.

THESES.

1. Harvey sanguinis circuitum detexisse, falso dicitur.
2. Ubi irritatio ibi affluxus: illud non recte contenditur.
3. Quemadmodum membrana Demoursii pleura, et iris pulmo oculi, ita dilatatio et contractio pupillae lucis inspiratio et exspiratio.
4. Sunt febres essentiales.
5. Habitus, qui dicitur apoplecticus et phthisicus non dantur.
6. Apoplexia sanguinea et serosa nec signis, nec cura diversae.
7. Febris verminosa non existit.
8. Non potatores solos delirium tremens occupat.
9. Illud philosophorum: cessante causa cessat effectus, in medicina interdum non probatur.
10. Morbus Brightii non injuste in dubium vocatur.
